

УДК 37.036+37.037

ГРУПОВА МОТИВОВАНІСТЬ СТУДЕНТІВ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМ ВИХОВАННЯМ В УМОВАХ ВЗАЄМОНАВЧАННЯ

Дух Т. І.

Львівський державний університет фізичної культури

Анотація. Висвітлено причини низького рівня мотивації студентів до занять фізичним вихованням. Представлено основні мотиви студентів у процесі занять фізичним вихованням. Теоретично обґрунтовано доцільність використання взаємонавчання для підвищення мотивованості студентів до фізичного виховання. Експериментально встановлено приріст мотивованості у студентів, які замалюють фізичним вихованням за програмою взаємонавчання. Ключові слова: групова мотивованість, взаємонавчання, студенти, фізичне виховання.

Постановка проблеми. Аналіз спеціальної науково-методичної літератури [6, 7] свідчить про те, що у переважній більшості студентів низький рівень мотивованості до занять фізичним вихованням. Основна причина — відсутність необхідного стимулювання до занять, байдужість до власного здоров'я і теоретична невідповідність студентів. Розмови про те, що заняття фізичною культурою корисні для здоров'я студентів мають абстрактний характер у зв'язку з відсутністю конкретних (об'єктивних) критеріїв його оцінки, які використовувались би на заняттях.

Аналіз літературних джерел і публікацій. Саме заняття фізичним вихованням, з точки зору багатьох дослідників С. Канішевський (1999), М. Кобза (2002), В. Юрчишин (2010) сприяють зменшенню впливу стресів та формують такі якості особистості як цілеспрямованість, організованість, ініціативність, які у свою чергу є основою самостійності людини, сприяють її соціалізації. Крім того, фізична культура сприяє заповненню дефіциту рухової активності, гармонізації навантажень, організації дозвілля і зайнятості молоді. Проте, сучасні науково-методичні розробки не в достатній мірі вирішують дану проблему, що й обумовило вибір дослідження.

Науковцями доведено [1, 8], що міжособистісні відносини, групові цінності і норми, морально-психологічна атмосфера у процесі занять фізичним вихованням — це одні з головних факторів, які впливають на стан соціально-психологічної адаптації людини в колективі й забезпечують її психофізіологічну сталість особистості. Тому дуже важливим є сформулювати потребу у молоді до систе-

матичних групових занять фізичним вихованням, як для здоров'я так і для соціалізації особистості.

Розвиток фізичних якостей людини неможливо відокремити від функціонування її особистісних характеристик, більше того, він визначається ними. Ефективність фізкультурної діяльності молодих людей, так само як і будь-якої іншої діяльності, визначається потребо-мотиваційною ланкою, пов'язаною з формуванням їх потреб, інтересів, цілей, мотивів, ціннісних орієнтацій. Тому для досягнення високого рівня розвитку фізичних якостей оволодіння та ефективного опанування ключовими компетенціями необхідно сформувати потреби в знаннях та інтерес до навчання. Мотивація виникає тоді, коли студент відчуває інтерес від самого процесу і умов занять, від характеру взаємин з педагогом, з членами колективу під час занять. Задоволення інтересу сприяє зміцненню, розвитку мотивів [9]. Мотивація, таким чином, є катализатором енергії людини, яка або полегшує виконання діяльності, або стимулює вольове зусилля, допомагає проявляти терпіння, завзятість, наполегливість, сприяє розвитку цілеспрямованості [7, 10].

У зв'язку із цим необхідним є створення перспективних інноваційних технологій у фізичному вихованні вищих навчальних закладів, які могли б забезпечити можливості до саморозвитку і фізичного удосконалення, формування активної життєвої позиції студентів.

Мета — дослідити вплив взаємонавчання на групову мотивованість студентів до занять фізичним вихованням.

Завдання:

Узагальнити дані щодо мотивованості студентів до фізичного виховання.

Охарактеризувати основні мотиви студентів до занять фізичним вихованням.

Виявити зміни у груповій мотивованості студентів до заняттям фізичним вихованням в умовах взаємонавчання.

Методи дослідження — аналіз і узагальнення науково-методичної літератури, соціологічні (анкетування щодо мотивів студентів у процесі фізичного виховання), для оцінки рівня групової мотивованості ми використовували опитувальник В.А. Розанової; методи математичної статистики.

Організація дослідження. У дослідженні взяли участь 63 студента Львівського національного університету ім. Івана Франка відповідно поділені на експериментальну і контрольну групи методом випадкової вибірки, при цьому статистичні методи підтвердили однорідність вибірки. Контрольна група (n=32) займалась фізичним вихованням за традиційною системою проведення занять, а експериментальна (n=31) згідно розробленої нами системи завдань з використанням взаємонавчання.

Експериментальна програма передбачала створення диференційованих підгруп із змінним складом для удосконалення як фізичних кондицій, так і теоретико-методичних знань студентів. Нами використовувались активні методи навчання (підготовка презентацій, «семінари-аукіони», розробка проектів щодо розвитку фізичних якостей та формуванню вмінь планування), перевага надавалась самоврядуванню студентів при постійному взаємоконтролі, як техніки навчання навчання фізичних вправ, так і самопочуттю та реакції на навантаження. Комплектація груп студентів відбувалась таким чином: генератор ідей та його помічники (студенти, які краще були підготованими); технічний лідер,

який координував групу з основ техніки фізичних вправ); «емоційний» лідер, який відповідав за міжособистісну рівновагу та допомагав уникати суперечок.

Експериментальна група працювала у різних за складом і кількістю учасників у підгрупах та в постійній взаємодії, суть якої полягає в тому, щоб спрямувати студентів на творчу і продуктивну роботу, постійно обмінюючись досвідом; «пробудити» їх активність і максимально залучити до формування системи знань для застосування повсякденної фізичної активності.

Результати дослідження. В ході опитування нами встановлено, що 31,7 % студентів, займаючись фізичним вихованням очікують підвищення фізичної підготовленості і стільки ж відсотків прагнуть удосконалити свою фігуру. Лише 15,3 % сподіваються покращити свій рівень здоров'я, що можна пояснити тим, що у студентів не сформовано потреби турбувати про свій стан здоров'я. Всього 11,0 % студентів відвідують заняття з фізичного виховання для отримання заліку, що вкотре підкреслює незацікавленість до занять фізичними вправами (рис.1).

Для того, щоб заняття фізичними вправами давали найкращий результат, необхідно раціонально планувати не тільки обсяг та інтенсивність навантажень, але й співвідношення форм і методів організації педагогічного процесу [4, 7]. Проте, як показує практика, обов'язкових занять фізичними вправами недостатньо для підвищення рівня фізичного стану молоді. Таким чином, у навчальному процесі все більшого значення набуває самостійність студента, його активність, здатність працювати над собою.

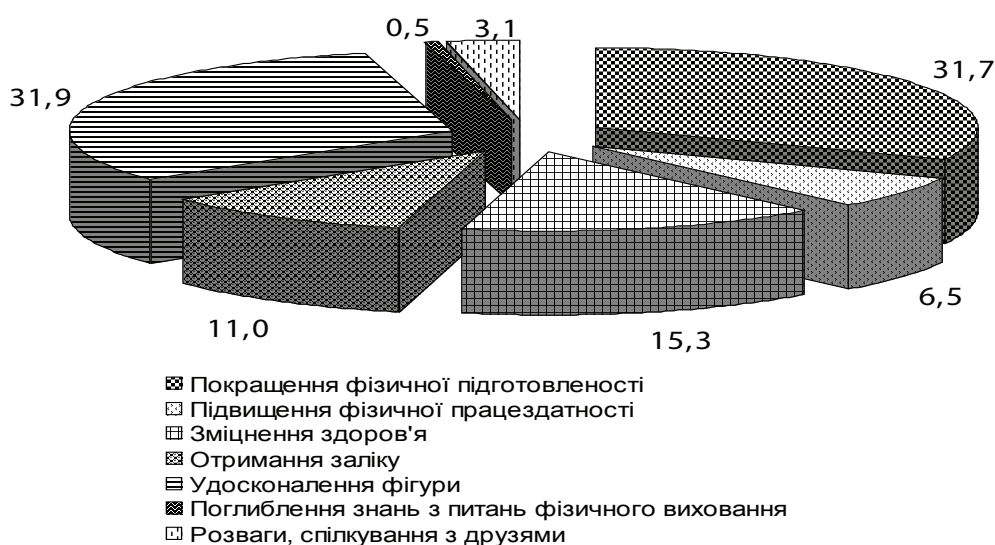

Рис. 1. Мотиви студентів до занять з фізичного виховання

Схема взаємного навчання з фізичного виховання

Форми занять	Зміст навчального матеріалу	Методичні підходи до організації
Академічні	Розвиток фізичних якостей.	Колове тренування, взаємоконтроль ЧСС, взаємоаналіз виконання вправ. Груповий метод виконання завдань (7-9 осіб)
	Вивчення і розучування техніки виконання легкоатлетичних вправ з використанням навалльно-методичних карток.	Взаємоперевірка правильності виконання, взаємоконтроль і взаємострахування. Груповий (5-7, 7-9 осіб) Мозаїка, аукціон, пила
	Підготовка і проведення гри для розвитку певної фізичної якості.	Взаємоконтроль, взаємоаналіз Пари-трійки
Самостійні	Скласти комплекс вправ для не достатньо розвинутих фізичних якостей.	Пошук методичних матеріалів, конспект У мікрогрупах (3-5 осіб)
	Скласти програму розвитку певної фізичної якості.	Мозковий штурм, круглий стіл, обговорення, взаємоаналіз Груповий (5-7 осіб)
	Взяти участь у змаганнях, суддівстві.	Педагогічний контроль Індивідуальний, груповий

Мотивуючи творчу діяльність кожного студента важливим є включення відчуттів підсвідомості, що сприяють формуванню особистісного ставлення до предмету “Фізичне виховання”. Співвідношення своєї діяльності з діяльністю інших; робота в підгрупах створює уявлення проміжного, а потім і остаточного результату своєї праці, створення свого «світу» рухів, гіпотези, проекту, рішення. В результаті формується групове мислення (вміння студентів “бачити” один одного, співпрацювати з одногрупниками; організаційна єдність (адекватні збалансовані відносини між формальним керівником групи і її неформальним лідером); групова згуртованість (при єдиній меті та відповідній мотивації формальні і неформальні стосунки доповнюють один одного). Крім того важливо розвивати у студентів рефлексію — відображення самоаналізу, взаємоаналізу, узагальнення результатів діяльності, відчуттів. Не оціночне судження (це добре, це погано), а аналіз власних рухів, власної думки, почуття, знання, світовідчуття [1].

Процес навчання під час експерименту був побудований таким чином, щоб поступово перетворити навчання у само- та взаємонавчання. Студенти постійно обмінювалися знаннями за рахунок творчої спільної роботи у підгрупах, шукаючи найефективніший спосіб вирішення завдання. Розвиток такої навчальної автономії потребував розробки та проектування цілого ланцюга технологічного процесу реалізації. Першочергово було забезпечено навчальними матеріалами та методичною літерату-

рою студентів для самостійної роботи і організовано доступ до інформаційних технологій, розміщених у всесвітній мережі Internet. З цією метою нами був укладений навчально-методичний посібник, в якому чітко окреслені завдання (як самостійного, так і групового характеру) і алгоритм його виконання для освоєння навчального матеріалу.

Під час проведення експерименту регулярно проводилися індивідуальні і групові консультації з одногрупниками та викладачем. Такі заняття дозволили більшою мірою керувати процесом формування педагогічних вмінь та навичок студентів, проводити аналіз та оцінювання виконання як окремих заходів, так і результатів власних досягнень. Участь у груповій діяльності дозволяє кожному студенту знайти якомога раціональний спосіб вирішення завдання і у випадку виникнення труднощів тут же отримати допомогу від одногрупників або викладача (табл.1).

Студентам надавалась можливість на методичних заняттях вимірювати показники фізичного розвитку і реєструвати їх у картки самоконтролю аналізуючи свої дані. Кожного місяця студенти заповнювали картки новими даними та здійснювали взаємоконтроль основних показників. В основному на таких методичних заняттях студенти працювали у парах-трійках. При цьому оцінка за ведення карток самоконтролю і аналіз даних враховувався до заліку.

Саме організація процесу фізичного виховання із застосуванням взаємонавчання студентів дає

можливість кожному з них проявити себе у якості викладача та здійснювати контроль результатів досягнень одногрупників. Під час проведення заняття викладач налаштовує усіх студентів групи на підготовку до проведення кожним студентом частини чи цілого заняття з фізичного виховання з академічною групою (чи підгрупою) студентів. Спочатку пропонує підготувати конспект і провести частину заняття добре підготованим студентам (з досвідом занять у спортивній секції). Потім, по мірі набуття досвіду, відносно слабо підготовані студенти випробовують себе в якості викладача фізичного виховання.

У процесі взаємного формування вмінь у студентів щодо планування і складання програми занять для розвитку фізичних якостей ми виокремили такі технологічні етапи взаємонавчання:

Пошуковий. Відбувалось ознайомлення студентів у загальних рисах з темою; формувалась пізнавальний інтерес, мотивація; визначались терміни та рівень розвитку фізичних якостей; спільно переглядалась наявна література та здійснювали пошук необхідної навчально-методичної літератури, ілюстративного матеріалу, технічних засобів навчання тощо.

Визначальний. Організаційні моменти вирішуються студентами безпосередньо на занятті; студентам надавалась можливість вибрати самостійно програму розвитку, об'єднатися у творчі групи (об'єднання) за інтересами, ознайомитися із завданнями).

Планування й виконання завдання. Розподіляли функції; конкретизувались завдання; підбирались вправи, інтенсивність та дозування.

Консультація з викладачем. Відбувався показ вправ, виправлення помилок. Коригування програми.

Презентаційний. Демонстрували результати групової творчої справи, одне із занять створеної моделі; студенти або один студент, або поділяли на частини між собою проводили з групою.

Аналітичний. Кожний студент давав оцінку позитивним і негативним сторонам; проводив самоаналіз творчої моделі і проведення; здійснювали самооцінювання щодо коректності дозування та підбору вправ, і власне до якості безпосереднього проведення; підводили підсумки.

Для розвитку фізичних якостей ми застосовували метод «Мозаїка». Студенти поділялись на мікрогрупи по 3–5 осіб, кожна мікрогрупа займалась розвитком окремої фізичної якості, після чого експерти (студенти краще підготовані) з кожної фізичної якості переходили до іншої мікрогрупи (тобто експерт мікрогрупи з розвитку сили змінював експерта або методиста з розвитку гнучкості, і так доти поки усі експерти-методисти не обмінялися у всіх мікрогрупах). Потім усі експерти знову поверталися у свої групи для того, щоб поділитися тими новими вправами для розвитку певної фізичної якості, які йому надали учасники інших груп. За допомогою такого підходу за короткий проміжок часу можна збагатити свій руховий досвід і підвищити рівень знань. Таким чином відбувається взаємообмін теоретико-методичними знаннями.

Важливе місце у процесі фізичної підготовки займав метод моделювання. Моделювання в поєднанні з іншими методами забезпечує високий рівень творчих характеристик студентів. Оскільки

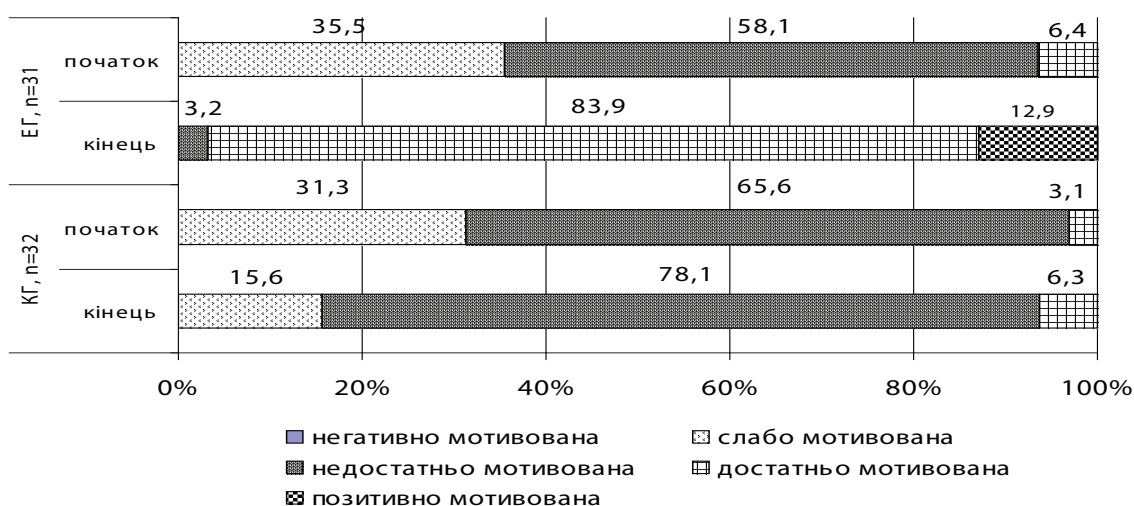

Рис. 1. Зміни у груповій мотивованості студентів, %

студенти працювали над створенням власної моделі проведення тієї чи іншої форми заняття з фізичного виховання (наприклад підготовка розгорнутого конспекту проведення заняття у підгрупах 5-7 осіб). Така організація роботи поєднувала теоретичний і практичний елементи. Створення і апробування моделі проведення заняття здійснювалося в умовах активного навчання, коли студенти займали позицію не “учнів”, а “тренерів-викладачів”.

Проведений нами аналіз результатів опитування щодо зміни мотивів групи на досягнення позитивних результатів у фізичному вихованні показав позитивний приріст у групах, що займалися за експериментальною програмою з використанням взаємонавчання. Експериментально встановлено, що на початку експерименту більша половина студентів КГ (65,6 %) і ЕГ (58,1 %) мають недостатню групову мотивацію до занять фізичним вихованням. В кінці експерименту в хлопців КГ на 3,2 % зростає кількість студентів з достатнім рівнем мотивації в групі (на початку — 3,1 %, в кінці — 6,3 %), проте всеодно більша частина студентів недостатньо мотивовані на успіх у фізичному вихованні (рис.1).

Натомість у студентів ЕГ виявлено 12,9 % позитивно мотивованих в групі студентів (тоді як на початку експерименту їх не було жодного), 83,9 % — достатньо мотивованих, і лише 3,2 % студентів недостатньо мотивованих. Особливо необхідно підкреслити, що в хлопців ЕГ у кінці експерименту число студентів із недостатнім рівнем групової мотивації зменшилось на 54,9 %.

Висновки

Під впливом експериментальної програми відмічено збільшення кількості студентів з достатнім рівнем групової мотивації для досягнення успіхів на 77,5 %, крім того у 12,9 % студентів сформовано позитивну мотивованість на досягнення успіхів у фізичному вихованні. На нашу думку, саме проведення занять із використанням широкого арсеналу методів взаємонавчання, ставить студентів у позицію активного суб'єкта навчання, яке здійснюється в загальній системі колективної роботи академічної групи; розвиває здатність студента до самоорганізації та самоуправління власної діяльності; організовує процес навчання як вирішення навчально-пізнавальної проблеми на основі творчої взаємодії (діалогу) викладача і студентів, та студентів один з одним.

Перспективою подальших досліджень є розробка спец-курсу викладачів фізичного виховання і студентів факультетів фізичного виховання для оволодіння методиками взаємонавчання у процесі фізичного виховання.

Список літератури

1. Горіна О. Проблеми типологічного групування студентів — дидактичні основи диференційованого навчання / О. Горіна // Педагогіка і психологія проф. освіти. — 2008. — № 2. — С. 41 — 46.
2. Заярин Г. А. Фізичне та валеологічне виховання студентської молоді / Г. А. Заярин, А. Н. Несин. — Луганськ : СУНУ, 2000 — 76 с.
3. Канішевський С. М. Науково-методичні та організаційні основи фізичного самовдосконалення студентства : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. М. Канішевський. — К., 1999. — 270 с.
4. Кобза М. Т. Фізіологічний аналіз впливу занять фізичним вихованням на адаптацію до фізичних навантажень та здоров'я студентів : автореф. дис. ... канд. біолог. наук : [спец.] 03.00.13 „Фізіологія людини і тварин” / Кобза Мирослав Тадеушович ; Таврійський НУ ім. В. І. Вернадського. — Сімф., 2002. — 18 с.
5. Короткова Е. Обучение двигательным действиям в условиях организации продуктивных взаимодействий (ученик-ученик) / Е. Короткова, Л. Архипова // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. — 2002. — № 4. — С. 21-23.
6. Куліш Н. М. Низька мотивація молоді до занять спортом чи фізичним вихованням — проблема формування здорового способу життя / Н. М. Куліш, С. І. Городинський, Н. М. Букорос // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. / за ред. С. С. Єрмакова — Х., 2012. — № 4. — С. 66 — 70.
7. Литовченко Г. Підвищення рухової активності студентів — один з видів підготовки фахівців високої кваліфікації в технічних вузах / Г. Литовченко, М. Кузьменко, О. Соломко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. пр. / за ред. С. С. Єрмакова — Х., 2005. — № 7. — С. 34 — 40.
8. Лийметс Х. Й. Групповая работа на уроке / Лийметс Х. Й. — Г. : Знание, 1975. — 64 с.
9. Психология потребностей и мотивация персонала. — Харьков : Изд. «Гуманитарный центр», 2002. — 153 с.
10. Юрчишин Ю. В. Формування мотивації до здорового способу життя студентської молоді засобами масової інформації / Ю. В. Юрчишин // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. — Львів, 2010. — Вип. 14. — Т. 4. — С. 186--191.

Надійшла до редакції 05.11.2012 р.

Дух Татьяна Игоревна. Групповая мотивированность студентов в процессе физического воспитания в условиях взаимообучения.

Освещены причины низкого уровня мотивации студентов к занятиям физической культурой. Представлены основные мотивы студентов в процессе занятий физическим воспитанием. Теоретически обоснована целесообразность использования взаимообучения для повышения мотивированности студентов к физическому воспитанию. Экспериментально установлено прирост мотивированности у студентов, которые занимались физическим воспитанием по программе взаимообучения.

Ключевые слова: групповая мотивированность, взаимообучения, студенты, физическое воспитание.

Dukh Tatiana Ihorivna. Group motivation of students in physical education under mutual learning.

Abstract. The reasons of low level of student motivation in physical education. Submitted main reasons students during physical education classes. Theoretically proved the feasibility of using mutual learning to enhance motivation of students to physical education. Exprimently set to increase motivation in students training of physical education program of mutual learning.

Keywords: group motivation, mutual learning, students, physical education.

Сергієнко Л.П.

С32 Психомоторика: контроль та оцінка розвитку: Навчальний посібник / Л.П. Сергієнко, Н.Г. Чекмарьова, В.А. Хаджинов. — Харків: «ОВС», 2012. — 270 с. ISBN 978-966-7858-59-6.

У навчальному посібнику зроблено загальне уявлення про психомоторні здібності людини. Наведено основні методи контролю розвитку психомоторних здібностей та нормативи оцінки результатів тестових вимірювань.

Для студентів вищих навчальних закладів фізичного виховання та спорту, психологічних факультетів. Може бути корисним для викладачів, фахівців із спортивної психології, науковим керівникам, магістрантам, аспірантам, тренерам, спортсменам.

Рекомендовано

Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (лист № 1/01-51-59 від 15 червня 2010 р.)